

FOAIA DIECEZANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. române a Caransebeșului

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆ APARE DUMINICA ◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane
 „ pe 1/3 de an 5 cor.
 „ România și străinătate pe an 14 frc.
 „ „ „ „ pe 1/3 an 7 „

Manuscrisurile să adresează la redacțiunea
 „Foaia Diecezană“ iar banii de prenumăra-
 țune și inserțiuni la Administrațiunea Tipo-
 grafiei și Librăriei diecezane în Caransebeș
 Telefon Nr. 30.

Prețul inserțiunilor:

Pentru publicațiuni oficiale, concurse,
 edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin
 până la 150 de cuvinte 7-50 cor., până la 200
 de cuvinte 10 cor., de aci în sus 12 cor

Nr. 1849 Șc. ex 1914.

Note oficiale.

Prin această să comunică învățătorimii dela școlaele noastre populare spre știre, că Conzistorul diecezan în ședința sa de azi a aprobat manualul „Istorie biblice pentru elevii școlaelor elementare“ de Nicolae Crișmariu (Ediția III. Arad 1913).

Caransebeș din ședința conzistorială școlară ținută în 18 Martie 1914.

Dr E. Miron Cristea
episcop.

Nr. 1850 Șc. ex 1914.

Prin această să comunică învățătorimii dela școlaele noastre populare spre știre, că Conzistorul diecezan în ședința sa de azi a aprobat manualul „Istorie bisericești pentru elevii de a V și VI clasă a școlaelor elementare gr. or. române,“ de Nicolae Crișmariu (Ediția II. Arad 1913).

Caransebeș din ședința conzistorială școlară ținută în 18 Martie 1914.

Dr E. Miron Cristea
episcop.

Pentru zidirea seminarului

Banca culturală „LUMINA“ din Sibiu — cu toate că pe temeiul statutelor ei a dat conzistorului arhidiecezan pentru anul 1913 suma de 10.707 cor. — și-a adus aminte și de celce a dat ideea înființării ei și cu ajutorul puternic al Înaltpreasfințitului metropolit Ioan și a tuturor factorilor și binevoitorilor bisericei — a și întemeiat-o, de Preasfințitul nostru episcop, trimițând pe sama zidirei seminarului proiectat

suma de 600 cor. Esprimăm direcțiunii acelei bănci mulțumita noastră; iară institutului îi dorim cele mai bune succese, ca în măsură tot mai mare să poată corăspunde sublimei sale misiuni.

Ziua s. Paști.

Azi creștinătatea prăznuește unul din cele mai mari triumfuri din lume, un triumf fără păreche în istoria omenirii. De aceea și bucuria extraordinară ce să oglindește pe fața fiecărui creștin. Da, este o bucurie străină, căci oamenii bucurându-se se bucură de Împăratul tuturor împăraților, de Stăpânul tuturor stăpânilor.

Când un împărat pământean ori un erou mare e primit de popor mult cu alaiuri nesfârșite, pentru că a scăpat țara de un dușman — orcât de mare ar fi această mulțime și orcât de multe ar fi manifestațiile de entuziasm, de admirație — totuș ele nu sânt trainice; după câteva zile, luni ori ani sânt uitate. Ba ele nici nu sânt ale tuturor. Se bucură un popor, o țară interesată; celelalte popoară, țări, în loc de bucurie, au întristare, jale, sufăr pentru năcazurile ce au venit asupra lor.

Așadar bucuriile curat pământene nu sânt desăvârșite, deoarece câți părinți, câte văduve, câți copii nu plâng pe ceice îi așteptau cu mare dor, dar nu s'au reîntors. Lacrimi curg pe fețele acestor nenorociți.

Altfel e cu ziua s. Paști. Ea aduce un triumf durabil, pentru totdeauna, un triumf ce crește necontentit, din veac'n veac. Numirea s. Paști să aude azi din mii și milioane de guri, pe toți îi umple de noi puteri, de noi dorințe, de nouă însuflețire. Azi încetează orce suspin, orce plângere; năcazul, grija, lipsa au făcut loc adevăratei bucurii.

Ca să putem aprecia mai bine însămnătatea zilei de azi e bine să aruncăm o privire asupra

puterilor, cari totdeauna au căutat să slăbească, cât le-a fost în putință, efectele, roadele faptului, că Mântuitorul Cristos a înviat din morți.

* * *

Trei sânt puterile, cari stăpânesc lumea: *banii, politica și forța*. Banul poate perverti conștiințele, politica le poate duce în rătăcire, iar forța le oprimă.

Și numai una din aceste puteri e destul de puternică, iar toate trei la olaltă, între toate împrejurările, sânt sigure de reușită.

Să privim puțin istoria patimilor Mântuitorului nostru. Ce să'ntâmplă? Ajunge ca un singur om să fie înlăturat; un om care era sărac, n'avea nici unde să lăcuiască; un om, în care nu era viclesug, care totdeauna ș'a spus părerea pe față; un om — am putea zice — foarte slab, căci n'avea armată, avea numai doisprezece soți, săraci și ei, cări îl părăsesc îndatăce li e amenințată viața.

Acestui om însă nimic nu i-să putea imputa. În cuvinte și purtare nimene nu putea să-i afle vr'o scădere; el n'a făcut decât bine, el n'a grăit decât adevărul, n'a predicat decât dragoste. Și ce e sfârșitul?

„O! Cu banul dobândești toate! Nu e nevoie a se griji de altceva. Unul din învățăcei, fără multe tratative, e gata să vindă pe Învățător. Și încă cum! Însuș se prezintă la mai marii poporului și le-îmbie a le da în mâni pe Celce ei de multă vreme îl pândesc. „Ce îmi veți da, le zice el, și eu îl dau pe El vouă?“ Se'nțeleg. Treizeci de arginți. O nimica toată! Câteva mărturii — chiar mincinoase — și totul e gata.

Mai rămâne Pilat, cu care încă trebuie aranjată chestia. Dar el nu le face multă bătae de cap. Îl cunosc prea bine pe acest epicurean și știu, că slăbiciunea lui e ambiția. El numai de una se teme, să nu-ș peardă slujba. De aceea Isus e prezentat lui ca un revoluționar, care atâtă poporul dela Galilea până la Ierusalim; iar dacă Pilat ar îndrăzni să nu facă nimic lui Isus, apoi îl vor pări, că nu e prieten cezarului. Și n-au calculat greșit. Pilat le plinește orce i-au cerut. El se temea de disgrație, cedează, căci politica e ocupație frumoasă și rentabilă.

Forța, sila a săvârșit în și prin Pilat crima. Și ce forță? A imperiului roman, o putere colosală, cum n'a mai fost până'n zilele noastre, n'a putut rezista; tot așa să'ntâmplă și cu împărați și stăpânitori, cari în vechime erau cei mai de temut.

Față de această stăpânire, ce cuprindea lumea cunoscută de atunci, și care apăsa toate cu greutatea sa tiranică, ce poate un om? Odată ce-i dat în mâni legionarilor, cine-l mai scapă și va trebui să se prăbușască întocmai ca mulți alții înaintea lui: nimic nu să alege din per-

soana, opera și învățătura lui! Ce'mpoartă, că el a grăit numai adevărul! Ce'mpoartă, că el a predicat numai dragoste! A avea putere, împotriva lui, iată esența!

* * *

Și'ntradevăr planul diavolesc a succes în toate.

Mântuitorul întâi e dus înaintea judecății; înaintea sinedriului jidovesc, în frunte cu arhiereul. Judecătoria aceasta era la Evrei cel mai înalt tribunal, sentințele lui erau oarecum investite cu sântenie — El e osândit la moarte.

Prins a fost Cristos pe temeiul spuselor unor martori mincinoși. Dar ce are a face? Acuzatul nu se poate apăra, căci se afla în fața unei violențe nevrednice a tribunalului! Scurt, fără esplicări, El e osândit — ce putea face? Judecătorul, în loc să-ș păstreze calmul slujbei sale, e pe partea dușmanilor; încă odată: Ce putea El face?

Esența era, ca El să fie condamnat, deoarece poporul nu va lipsi să zică: De ar fi fost nevinovat, nu l'ar fi osândit!

Iată-l vestejit! Nu mai e prorocul, care să zică dușmanilor: „Cine din voi mă vădește de păcat“. De acum înainte, în urma sentinții autentice, El e un om fărădelege, hulitor, vrăjmaș al templului, altarului și chiar al lui Dumnezeu. Lovitură nimerit. El nu se va mai scula.

Dar a mai urmat o altă pierdere. El a pierdut popularitatea.

Dușmanii lui Cristos cunoșteau foarte bine trecerea Lui la popor. Nu numai odată, de frica poporului, au renunțat ei de a-L prinde. Cu câteva zile mai nainte să adunaseră ei la arhiereul Caiafa și-i ziseră: „Să nu fie de sărbătoare, de frică, ca să nu să tulbure poporul“. Dar evenimentele s'au accelerat mai mult decum voiră ei. Prorocul e prins de sărbătoarea Paștilor, când mulțime de Iudei veniseră la Ierusalim atât din Palestina cât și din alte țări.

Acum unde e mulțimea, poporul, care Duminica trecută, în entuziasm înflăcărat așterne haine pe drumul pe care mergea Cristos, flutură ramuri de finic și-l aclamă Fiul lui David cântând „osana“-le de mare triumf, îi făcuse cortegiul ca unui împărat?

Câțiva emisari împrăștiindu-se în popor, nu plătiți scump, răspândesc vestea, că El e osândit, osânda e dreaptă — și acum aceeaș mulțime cere lui Pilat să le dea pe Baraba, iar pe Cristos să-L răstăgnească!

Așa să împrăstie mulțimea în ce chip o turmă ce nu află pășune! Ea a uitat strigătele de altădată, binefacerile Lui. El trebuie să moară.

Moartea e acum piérderea cea mai mare, ea e sfârșitul tragediei; e mai mult decât ne-

popularitatea, căci acum mâinile Lui vor îngheța, buzele lui vor amuți, inima Lui va reci. Toate acestea le va vedea însă mulțimea, le vor vedea dușmanii, cari vor salta de bucurie și vor striga: „Pe alții a mântuit, pe sine însuș nu se poate mântui. De e regele lui Israil, pogoară-se acum de pe cruce și vom crede în El“.

* * *

Și totuș nu! Dovada acestei așertiuni, că patimile pe Golgota au adus cele trei pierderi pentru Mântuitorul — scăderi în ochii oamenilor — e întorsătura spre învingere vecinică.

Sentința judecătorească unde-i? Oamenii douăzeci de veacuri n'au încetat s'o revizuească și să arate cu glas înalt înfamile ce ea cuprinde. Victima sentinții e proclamat **Unicul Drept și Sfânt**, iar ceice au adus-o sânt înferaiți de oameni fără inimă, numele lor e întinat, amintirea lor e mai urâtă decât orice în lume.

Nepopularitatea unde-i? Nu este pe pământ nume, care să întreaacă pe al lui Isus Cristos; acest nume e cunoscut în toate părțile lumii. Veacurile trec și fac, ca acest nume să strălucească din ce în ce tot mai tare, el nu să 'ntuneacă ori uită — ci totdeauna e nou, tânăr, în deplină putere. E nume ce cheamă la sine, nume care încântă mai mult: e nume înaintea căruia se'nchină cele din cer și de pe pământ; toți îi cer ajutorul, având deplină nădejde, că vor fi ascultați.

Cel răstâgnit în toate climatele pământului are altare, biserici. Toți se nutresc din cuvintele Lui. Lumea nu vrea să 'nceteze a-i studia învățătura; ziua când să comemorează moartea Lui, e zi de întristare pentru toți. Adepții Lui Îl iubesc mai mult decât pe părinți, decât cum își iubesc aceștia pe fiii lor, ba fiecare Îl iubeste pe El mai mult decât pe sine însuș. Unii își jertfesc chiar viața pentru El. Gloria Lui crește necontenit, înălțându-să deasupra tuturor timpurilor, trecând în vecinicie.

Dar moartea unde-i? Cu smerenie ne apropiem de locul unde zăcuse trupul Lui. Ce vedem? Mormântul e gol, pecetele sânt rupte, peatra prăvălită pe ușa mormântului e dată în lături de o putere supraomenească, soldații sânt spăimântați.

În acest timp Cristos cel preamărit se arată muerilor, apostolilor, învățăceilor, în foisor, pe drum, în Galilea, pe Muntele Maslinilor — pretutindene unde a voit. Acum El e slobod, nici o putere omenească nu-L biruește. El acum viețuește în cer, în biserica Sa, în inimile credincioșilor — cari sânt sute de milioane. Nici când pierderi n'au fost înlăturate, nimicite așa de radical ca cele de față schimbându-să în victorie strălucită.

Și cum?

Să știe, că vrând cineva să triumfeze asupra dușmanilor li se opune ca puterea, așazi-când corp la corp. Mântuitorul a lăsat că dușmanii să facă cu El orice au voit.

Sentința judecătorească putea să nu fie adusă; martorii puteau fi aduși în confuzie — de atâteaori — El e însă mut.

Nepopularitatea, de ar fi vrut El, putea așijderea s'o împiedece. N'avea decât să vorbească. Cuvântul Lui, cui de atâteaori nu-i puteau să reziste, ar fi schimbat inimile tuturor. Irod îi cere o minune, dar el nu-i împlinește cererea. Iar de o făcea, ce ar fi câștigat! El află de mai bine să fie ținut nebun decât să asculte de Irod.

Moartea era forte ușor să n'o guste. A dovedit îndestul, că e Stăpân al morții. El însă ia asupraș osânda ca un miel nevinovat. Îș întinde mâinile pe cruce.

Ce urmează de aici?

Fără îndoială este, că dacă El a primit sentința judecătoreiei, s'a lipsit de popularitate, a gustat moarte — apoi le-a făcut toate de bună-voe, deplin liber, ca să plinească un scop hotărât de mai nainte, deși dușmanii Lui, când credeau că L'au învins, că El e nimic — au slujit numai hotărârea, scopul Lui; dar la urmă să vede, că ei sânt cei învinși și încă așa, că ei înșiși lucrează la pierderea prestigiului, puterii ce avuseseră mai nainte — ei sânt umiliți, nimiciti. Cine poate săvârși aceasta decât Dumnezeu? Ei fără să voească au dovedit, că **Cristos e Dumnezeu**.

* * *

Astfel înțelegem lesne ce urmază din cele spuse. Anume: Orce dușman, fie el orcât de puternic, s'ar năpusti asupra bisericii noastre, asupra neamului nostru — să nu perdem nădejdea. Nu sânt atâția bani în lume, nu e politică așa bine chibzuită, nu e putere așa de mare — cari să nu să lovească de stânca tare a credinții, dragostei și nădejzii creștine și să nu să prăbușască. Credința în Dumnezeu ne va întări în orice primejdii, dragostea de biserică și neam ne va călăuzi în toate vijeliile vieții, iar nădejdea ne va însufleți pentru viitorul mai frumos.

Prin luptă la viață nouă!

Cu aceste adevăruri apropiindu-ne de stimații noștri cetitori le zicem:

Cristos a înviat!

(cl.)

Învierea Domnului

e învierea noastră.

„Precum s'a sculat el din morți prin mărirea Părintelui, așa să umblăm și noi întru învierea vieții“ (Rom. 6, 4).

Popoară priveghiați și vă rugați!

Minunea lui Dumnezeu s'a întâmplat pe pământ. Celce s'a jertfit pentru noi; »Celce chinuri, bătăi, cruce și moarte a suferit pentru neamul omenesc a înviat din mormânt, și ne-a făcut »cale la ceruri«, ne-a slobozit din blăstămii cel de demult și ne-a împreunat cu Dumnezeu Tatăl.

Isus Cristos cel răstăgnit, ale cărui suferințe ne-au fost priveghiște amară, căruia picături de sânge i-au umplut obrazii, astăzi, după prorocia profetului, după însăș mărturia sa, scuturând lanțurile întunecului și a morții, iesă din mormânt biruitor ca un Dumnezeu, ca întocmai »cum s'a sculat el din morți prin mărirea Părintelui, așa și noi să umblăm în învierea vieții« (Rom. 6, 4).

Întocmai ca Iona în pântecul peșteului, pe care la 3 zile l'a dat pământului, Isus iesă din mormânt și se înalță la 40 zile cu mărirea la tronul cerescului Părinte. Și aceasta înviere, aceasta mărirea dumnezeiască este fundamentul, pe care să bazează nădejdea noastră spre viața de veci, căci cu El înviem și noi și prin El să nimicește osânda păcatului.

Să ne bucurăm popoară din inimă curată, căci la bucuria noastră să alătură și bucuria nemuririi noastre. Și aceasta glorie dumnezeiască rămâne în veci, căci să împreună cu gloria vieții viitoare, unde vom culege roadele lucrării noastre aici pe pământ.

Biserica, depozitarul credinței și a nădejzii noastre, desbrăcând haina de ocară, haina de durere și jale, să îmbrace astăzi în haină de sârbătoare și cu dragoste și mărirea prăznuiește și să bucură, căci biruința lui Isus asupra morții este vecinică, precum însuș zice paralizicului »Iată te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai greșești« (Io 5, 14). »Se nu descurajăm, căci deși stricat era omul nostru cel din afară, cel dinlăuntru însă să înnoește« (II. Cor. 4, 16), căci »Să va șterge toată lacrima din ochi, și nu va mai fi moarte nici plângere nici durere« (Apoc. 21, 4).

Biserica ne-a păstrat nouă aceasta bucurie, dar ne-a și lăsat moștenire porunca: Să ne ferim de păcat »răscumpărați fiind prin sângele său«; să nu mai cădem, căci: »Va fi rătăcirea cea de apoi mai rea ca cea dintâi« (Mt. 27, 64), pentru că »Lupta noastră nu este numai contra cărnii și sângelui, ci contra duhurilor rele ale lumii acesteia« (Efez. 6, 12).

De aceea să ne rugăm în toată vremea cu rugăciunea și cererea duhovnicească, ca să putem intra în această zi măreață toți întru bucuria Domnului. Toți să ne îndulcim de ospățul credinței, toți

să luăm bogăția bunătății, nimenea să nu plângă pentru sărăcie, căci s'a arătat împărăția deobște. Nimenea să nu se tânguească pentru păcate, căci ertarea din groapă a răsărit. Nimenea să nu se teamă de moarte, căci ne-a slobozit pe noi moartea Mântuitorului, căci a stâns-o Celace a fost finit de dânsa. Iadul s'a prădat de Celace s'a pogorât în iad (s. Crizostom. rug. dela înviere).

Așa învierea noastră duhovnicească prăznuită va fi de folos când alergând la lăcașul Lui de rugăciune cu credință și evlavie adevărată vom căuta mijloacele corăspunzătoare și prescrise pentru omorârea păcatului. Ne vom nizu, ca această înviere să nu fie numai aparență, să nu fie numai de scurtă durată, ca cea a lui Lazar, care de nou trebui să moară: ci învierea noastră să fie vecinică, ca cea a lui Cristos, ca să petrecem în veci cu Tatăl împreună și cu Fiul, adumbriți de Duhul sfânt. »Să lăcuască în noi cuvântul lui Cristos cu bogăție și înțelepciune, învățându-ne unul pe altul cu psalmi și cântări duhovnicești în inimile noastre« (Col. 3, 16); »Îngătuind unul pe altul și ertând unul altuia toate pentru înviere«.

Măidan 30 Martie 1914.

Preotul A. Iana.

Conferințe învățătoresți

s'au ținut în Arhidieceză, pertractându-să studiul Limba maghiară în școlile noastre profesionale.

Prof. Dr Pavel Roșca.

(Urmare)

Tot așa stă lucrul în Franța după mărturia lui E. Veysoiet în: »De la méthode pour l'enseignement scolaire des langues vivantes« (Paris 1898 — Conf. Deutsche Zeit etc. pag. 157 an. IV).

Din principiile pedagogice și considerațiunile psihologice espuse până aci rezultă atât, că o limbă străină, dacă vrem să ajungem la ceva rod după ostenelele prestate, și dacă nu voim să impedecăm copiii în dezvoltarea firească, să nu să propună, decât după cunoașterea temeinică a limbii materne, începând cu anul al 10-lea, respective al 12-lea al vieții. De această convingere au fost conduși și autorii legii fundamentale pentru instrucțiunea publică din patria noastră, când la anul 1868 au dispus, ca învățământul elementar să să facă în limba maternă, și numai în școlile populare superioare să să predee și limba maghiară. Limba aceasta, care este a concetățenilor noștri maghiari și totodată limba administrativă a statului, ar fi de dorit să o poseadă toți cetățenii.

Tocmai în scopul realizării acestei dorințe s'ar face un pas hotărâtor când, după sfatul înțelept al lui Comenius și după practica din alte țări, s'ar amâna și la noi învățarea limbii maghiare măcar la anul al 10-lea, respective al 12-lea al vieții elevilor. În felul acesta am convingerea, că s'ar obține și mai bune rezultate din limba maghiară; educația copiilor n'ar suferi, în schimb ar dispărea nespusa tortură atât pentru învățător cât și pentru elevi și s'ar sălășlui în școală acea seninătate, sub care după zisa lui Jean Paul protestează toate.

Din punct de vedere patriotic încă n'ar putea urma din această întocmire nici un rău, *pentru că sentimente patriotice să pot deștepta și întreține numai în limba maternă, care singură este limba sufletului nostru.* Sau poate să face educație patriotică prin tratarea poeziilor ungurești: După cât știu nu! De ex. prea frumoasa poezie patriotică: „Honfi dal“, care în mare parte constă din metafore și metonimii, cum s'ar putea trata, ca copiii nu numai să o înțeleagă, ci să fie cuprinși de sentimentele cuprinse în ea, când în ea să află între altele și versul „Szentgyház keblem belseje, Oltára képed, Te állj, S ha kell: e templomot Ledöntöm érted“. D-voastră împreună cu știmatele domni inspectori regești puteți să confirmați experiența proprie, că nicidecum nu puteți satisface pretenziunii legii, după actuala organizare a învățământului. Aceasta a și recunoscut-o un inspector într'un raport făcut despre o școală confesională, care raport l'a cetit deputatul sas Meltzer în cameră cu ocaziunea discuțiunii asupra proiectului de lege din 1907. (Vezi: Interpretarea legilor școlare, pag. 131). Mărturisirea aceea este valoroasă, pentru că din ea să vede, că chiar și pelângă cea mai bună metodă nu să poate obține ceea ce pretinde legea.

De bună samă, dacă să învață deja o limbă vie, ea să învață cu scopul, ca elevii să o poată vorbi. Timpul virtuozității în manuarea regulilor gramaticale, mulțămii lui Dumnezeu, a trecut pentru totdeauna. Ceea ce pretinde legea școlară din 1907 este în conformitate cu principiile profesate de către aderenții mișcării de reformă pe terenul învățământului limbilor moderne. Însă ca la orice mișcare de reacțiune față de păreri învechite, să poate observa și aici exagerarea reacționarilor. Filozoful Hegel cu adâncă sa pătrundere a fixat o șemă, care caracterizează evoluția culturii omenești, ca o continuă balansare între extreme, ce să armonizează pentru un moment, însă numai spre a forma punctul de plecare pentru o nouă direcție extremistă. Orce teză este urmată de negarea ei, de antiteză: ambele să împreună apoi în sinteză pentru că aceasta să devie iarăș teză față de o nouă antiteză ș. a. m. d.

Aderenții reformei pe terenul învățământului limbilor par a fi ajuns la exagerarea antitezei, dela care dezvoltarea spre sinteză e singura cale indicată.

Unii în hiperzelul lor pretind, ca copiii să ajungă la o așa dexteritate, încât să cugete în limbă străină și să o vorbească fără mijlocirea limbii materne — un lucru, care după mărturia pedagogilor, cari judecă mai real, nu să poate ajunge prin instrucțiunea în școală. Și pretenziunea, ca copiii să poată vorbi o limbă străină, este a să considera tot numai cum grano salis, pentru că a-și exprima ideile într'o limbă străină e lucru mai greu decât își închipe unii.

Școala deci și în privința aceasta trebuie să să restrângă la o măsură mai redusă; ea trebuie să să mulțumească cu vorbirea liberă a copiilor în cadrul materiilor tratate și acestea să nu fie prea extinse (Conf. Gehrig, o. c. IV. pag. 39).

Fostul profesor de pedagogie la universitatea din Berlin W. Münch zice cu drept cuvânt, că atunci când un elev părăsește școala, nu să poate aștepta dela el ca sufletește să se simtă cu totul familiarizat într'un mediu franțuzesc. Numai crearea condițiilor de a-l duce cu un pas mai departe spre acest scop, poate fi menirea școlii (Conf. Gehrig, o. c., IV. pag. 39).

Dacă în Germania să recomandă aceasta moderațiune, unde condițiile pentru învățarea limbilor străine sânt mai bune, întrucât învățarea mai temeinică a limbii materne să consideră ca premersă, cu atât mai mult sânt a să judeca cu indulgență rezultatele în cunoaște-

rea limbii maghiare, care să învață între condițiuni psihologice mai puțin favorabile. Lucrul acesta îi recomandă de altfel fostul ministru Apponyi, când în decursul discuției asupra proiectului său de lege a interpretat cuvintele: „că elevii să-și exprime gândirile la înțeles în limba maghiară,“ zicând „că aceasta nu înseamnă fluent, corect, gramatical și elocvent“ (a mi nem jelenti azt, hogy szabatosan, korrekt, grammatikailag és ékesszólóan).

Dacă după organizarea actuală a instrucției, copiii au să fie conduși, ca să vorbească limba maghiară nici fluent, nici corect gramatical, nici elocvent, și de fapt numai acesta este rezultatul ce să poate ajunge, pe urma jertfei nespusele ostenele și chinuri, repet, că între condiții psihologice mai bune, în timp mai scurt s'ar obține un rezultat mai satisfăcător fără periclitarea scopurilor cu adevărat educative ale școlii elementare.

Aceasta ar fi o sinteză posibilă, care să ne scoată din contrazicerea continuă, în care ne aflăm cu noi înșine și cu alții.

În speranța, că discuțiunile ce vor urma, vor lămurii și mai bine chestiunea prin contribuția experienței D-Voastre, pe care vă rog să o manifestați cu toată sinceritatea, declar conferința învățătorească a cercului Cluj-Unguraș de deschisă.

Andrei Ludu, protopresbiter.¹

St. Domni învățători!

„Non scholae, sed vitae discimus“ este principiul inalterabil, ce călăuzește și trebuie să călăuzească pe învățătorul — apostol în sanctuarul școlii sale. O cere aceasta în mod imperativ pedagogia rațională, o cere rigiditatea actualului plan de învățământ de două ori oficial, o cere mai pe sus de toate motivele înalte, de ordin psihologic — individual și etnopsihologic.

Noi, în virtutea procesului psihologic desprins din legile firii, procedăm în frământările noastre metodice dela natură-viață, așa ca opera educativă primitivă începută în familie s'o completăm, sitemizăm și desăvârșim în școală, pentru viață. „O lucrare cu plan a unor oameni binecrescuți și instruiți“, și — iată-ne puși pe cărarea de izbândă a dezlegării problemei educației.

În cunoștința clară și sub stăpânirea acestei direcțiune pedagogice principale să supunem cercetărilor și experiențelor noastre problema didactică: „*Limba maghiară în școlile noastre*“, problemă, ce ni s'a împus pentru această conferință prin înaltul ordin conzistorial din 19 Marrie a. c. Nr. 3642 școl. și să cercetăm și cu acest prilej în mod teoretic și practic întrucât și în ce măsură promovează și această disciplină de învățământ problema educației și întrucât să pretează de mijloc efectiv al principiului nostru: „non scholae, sed vitae discimus“, dupăcum am experiat, că o fac aceasta disciplinele învățământului religiunii și al limbei române?

Obligativitatea de studiu a limbei maghiare în școlile noastre datează din art. de lege XVIII—1879. De atunci să propunea acest studiu în 2 ore pe săptămână, mai târziu în 4^{1/2} ore, pânăce în urma ordinațiunei ministeriale din 5 Iunie 1902 Nr. 30.332 face saltul la 8^{1/2} ore, iar prin art. de lege XXVII—1907 ajunge la 13 ore pe săptămână: o desechilibrare antipedagogică a normalității planului de învățământ.

Măsura cantitativă și calitativă a însușirii limbei maghiare de către elevii asemenea o precizează §-ul 19 al legii citate în imperativul: „un elev cu limba ma-

¹ Cuvânt de deschidere, ținut la conferința învățătorilor gr.-ort. români din cercul XI (Deș — Cetatea-de-piatră — Bistrița).

ternă nemaghiară după terminarea anului al IV-lea de școală să-și poată la înțeles exprima gândirile în limba maghiară, atât cu graiul cât și înscris".

Cei mai chemați și competenți de a pecetlui cu cuvântul „imposibilitate” această pretenziune exagerată, sânt domnii învățători ai școlilor noastre, cari prin trudă adevărat titanică s'au frământat nu 4, ci 6 ani spre a ajunge recordul oficial; rezultatul e însă negativ pe toată linia.

Inspecțiile mele școlare nu numai din acest tract, ci și din altele mi-au oferit un tablou de mare îngrijorare atât pentru fizicul și intelectul învățătorilor și elevilor noștri — pe spatele cărora să fac astfel de experimentări riscate, — cât și pentru ajungerea scopului școlii.

Învățătorii hiperzeleși și deplin stăpâni pe metoda cea mai naturală în predarea acestui obiect de învățământ, iată-i: unul în groapă (Ioan Bărbos din Făurești; conform mărturisirii sale cu o săptămână înainte), altul (Augustin Hermann din Macșa) pe povârnișul ei, cu toate că e unul dintre cei mai practici învățători în ale școlii. La care ore nu să zăresc presemne de gingășie fizică, dacă nu și sufletească? Toate aceste sânt jertfele consumătoare metode directe, o verificare și aici a aserțiunii regretatului pedagog Dr W. Münch (Lehrproben und Lehrgänge, 1904, br. 1. pag. 81), „Numărul acelor profesori de filologie modernă, cari se prăpădesc, e foarte mare. Toți sânt bolnavi de jumătate. Astăzi vine veste despre cutare, că a murit, mâne despre altul și așa mai departe”.

(Urmează)

Lumina electrică în biserica noastră

Mitropolitul Primat al României a dispus prin ordinul său circular publicat mai jos, ca în toate bisericile din comunele, unde este uzină electrică, să se introducă lumina electrică, deoarece în urma progreselor chemice de azi este o imposibilitate a împedea falzificarea luminilor. Este deci o sinamăgire a presupune, că noi ardem în biserică lumină rituală, canonică — cum s'ar zice, adevărat lumini de ceară. Din contră — dacă Regatul român — nu e în stare a împedea falzitatea cu toate enormele pedepsiri (175 în 4 luni), atunci, ce să mai zicem noi aci, unde nu-i pedepsește nime pe falzificatori. Mulțimea luminilor este de **parafină**, păcură, un adevărat venin pentru plămânilor oamenilor. Deci oricât de conservatoare trebuie să fie biserica în toate lucrările ei, totuș a susținea parafina în locul electricității acolo, unde să poate, asta nu mai însemnează conservatism, ci cu totul altceva. Iată ordinul:

Ordin circular cu Nr. 4471 din 6 Octomvrie 1913, trimis P. P. C. C. Protoerei din Eparhia Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, relativ la *iluminatul Bisericiei cu electricitate*, unde să poate, contra lumânărilor falșificate.

Prea Cucernice Părinte,

Având în vedere, că cu tot controlul ce să face pe baza legilor și regulamentelor trecute și actuale, ca lumânărilor de ceară să nu mai fie falșificate, pentru cultul nostru ortodox, totuș traficantii se strecoară în diferite chipuri și merg înainte cu fabricarea lumânărilor falșe, cum să vede din adresa cu Nr. 11864/913 a Domnului Ministru al Cultelor (Ad-ția Casei Bisericii), care numai în interval de 5 luni a pronunțat 175 decizii de condamnare contra negustorilor necinstiți;

Având în vedere, că aceasta speculă nepioasă oglindește spiritul de necredință sau de inconștiență a tuturor acestor negustori, cari nu știu, că ceara curată produsul albinelor din flori, *simbolizează* prin lumânarea fabricată ca atare *jertfa cea mai curată*, ce sânt datori creștinii să aducă lui Dumnezeu;

Având în vedere că, *decât* mai multă *lumină falșă* și *vițiată*, care aduce prejudiții și Bisericii Domnului, ca locaș, înnegrind pictura, și stricând sănătății creștinilor, cari inspiră în plămânilor *substănțele otrăvitoare*, este mai bine și *mai creștinește*, să se proaducă Domnului, deși mai puține lumini, dar cele mai curate;

Având în vedere, că între progresele științei omenirea innumără, ca o descoperire foarte însemnată, *electricitatea*, care ca produs al spiritului omenesc poate foarte bine a să considera **ca un prinos curat, demn a fi adus lui Dumnezeu.**

Mai având în vedere, că deja în multe din bisericile țării a fost introdusă electricitatea, atât spre a să proteja sfințele locașuri de profanarea lumânărilor falșe, care în scurt timp le înnegresc și le desfigurează, adevărat pictura, catapeteasma și altele, ceea ce nu să poate restaura decât cu multe zecimi de mii de lei, cât și spre a să glorifica Dumnezeu prin mai multă lumină;

Pentru toate aceste considerațiuni, Noi, pătrunși de râvna și dragostea ce avem; ca sfințele biserici, singurele monumente văzute ale artei strămoșești din această păzită de Dumnezeu Eparhie să strălucească prin buna îngrijire și curățenie, dispunem ca, Prea Cucernicia Voastră să puneți în vedere tuturor Epitropiilor urbane, **spre a introduce pe cât va fi cu puțință, și cu mijloacele de cari dispune, electricitatea în Biserică, bine înțeles în localitățile unde să găsesc uzinele producătoare.**

Însă, le veți atrage luarea aminte, că simbolul cel vechi, adevărat *lumânărilor de ceară curată*, să nu lipsească în nici un chip din Biserici, și anume *dela Sfântul Altar, dela Sfânta masă, dela Sfântul jertfelnic* (Proscomidie) și dela Catapeteasmă. Asemenea nu vor lipsi sub nici un motiv lumânărilor de ciară curată la toate serviciile dumnezeiești, la care este îndatnat a să împărie la creștinii lumânări, cum sânt: *parastasele, inmormântările* etc., unde să să pună în vedere familiilor de a nu introduce sub nici un cuvânt lumânări falșe.

Dar precum V'am obligat prin ordinul circular Nr. 1568 din a. c., așa și cum vă invităm să supravegheați ca, pentru pangarele bisericilor, epitropiile să procure lumânări numai de ceară curată, iar creștinii să fie sfătuiți de preoți de a aduce la biserica numai astfel de lumânări curate, care singure pot cruța picturile și sănătatea credinșilor. Cunoscând totdeodată, că dacă din creștini aduc lumânări deadreptul în biserică fiind falșificate, pe toate acestea preotul nu trebuie a permite consumarea lor în biserică, ci dacă s'ar aduna până la câteva kilograme, toate aceste să să preschimbe în sloiuri de ceară curată, din care sub controlul său și al epitropiei să fabrice lumânărilor, sub supravegherea omului special al fabricii de lumânări, aplicând pe ele sigilul.

(ss) † Konon, Mitropolit Primat.

3—3

Director, (ss) D. Boroianu.

Știri

Știm. cetitori dorim s. sărbători ale Învierii Domnului cu bine și sănătate!

„**Craiu nou**” la Caransebeș. Interesul publicului românesc care să manifestă față de cele două serate artistice, ce le aranjază la Dumineca Tomii și ziua următoare „Societatea română de cântări și muzică din Caransebeș” în-

trece toate așteptările aranjatorilor. Zilnic sosesc comande pentru bilete de intrare și locuințe. Programul celor două seri este variat. În seara primă muzica militară va cânta un poutporiu românesc, apoi artista noastră Doamna *Elisaveta Jurca* va cânta câteva cântări românești și în fine va urma reprezentația operetei: „Craiu nou“ de nemuritorul compozitor Ciprian Porumbescu.

În seara a doua să va executa o piesă admirabilă din partea muzicii militare. Urmează apoi cântece cântate de priveghetoarea Bănatului Doamna *Lucia Cosma*. Domna Cosma prilejește astfel o nespasă bucurie Românilor din Bănat delectându-i cu vocea-i dulce și melodioasă.

Drept încheiere să va reprezenta din nou opereta „Craiu nou“. Rolurile principale vor fi susținute de doamnele Cosma și Jurca și cele mai bune puteri ale corului. După reprezentare va urma în ambele seri dans.

Atragem deci atenția publicului nostru din Bănat să participe în număr cât de mare la această manifestare artistică a noastră a Caransebeșenilor îngrijindu-se de bună vreme de bilete și de locuință.

Laudă să cuvine conducătorilor „Societății de cântări“, care aduce în mod demn și prințos de recunoștință și de pietate unii dintre cei mai mari și mai fecunzi compozitori ce i-a avut neamul românesc.

Sânt tocmai anul acesta 60 de ani dela naștere și 39 dela moartea lui Ciprian Porumbescu. Să-i prăznuim deci memoria cu cucernicie, căci ceice își știu prețui bărbații mari se stimează pe sine înșiși. Cuvine-să deci să ne dăm obolul moral și material acelora, cari escelează în străduinți nobile și folositoare neamului nostru oropsit.

Biserica românească în Ierusalim. Comitetul compus pentru zidirea unei biserici române în acest oraș a făcut toate lucrările pregătitoare, ca să să realizeze dorința. Ministerul instrucției publice a luat în buget suma de 200 mii lei pentru mănăstirea românească și chiliile ce să vor construi în Ierusalim. Maj. Sa Regina în acest scop a deschis o subscripțiune publică. Planurile mănăstirii sânt făcute de arhitectul dela comisia monumentelor istorice. Așăzămintele de aci vor fi: o biserică, mănăstire pentru 14 călugări, o casă pentru toți vizitatorii români. Aceste zidiri vor fi construite în stil românesc, în felul cum e mănăstirea dela Hurez, și cu motive reproduse după arhitectura s. Trei-Ierarhi din Iași.

O delegațiune a comitetului va cerceta în Ierusalim locul pe care să vor construi amintitele zidiri și va face cele trebuincioase pentru începerea lucrărilor. Dorința comitetului e, ca lucrările să să termine până la 1916, iar biserica să să sântască odată cu sărbarea jubileului de 50 ani de domnie a Regelui.

Sănătatea Monarhului. Zilele trecute să răspândise vestea, că Maj. Sa Regele ar fi bolnav. Firește, zvōnul a produs multă neliniște. Acum să constată, că Regele avea catar de gât de tot neșămnat.

Greutatea pământului. Prof. John Poynting, decedat nu de mult, publicase în 1890 o carte senzațională: *Densitatea medie a pământului*. Fizician, cum

era autorul, a dovedit, că greutatea exactă a globului nostru e 12.500 sextilioane fonți.

Ziua morții Mântuitorului nostru. Institutul astronomic din Berlin a aflat un metod de a satori, că ziua morții lui Isus Cristos e 6 Aprilie anul al 30. Calcularea aceasta a fost transpusă, spre a-ș da părerea, societății de științe din Göttingen.

Turn înalt. În Bruxela s'a ținut congres internațional de radiotelegrafie, cu care prilej s'a pus temelie unui turn de 333 m. înălțime. Menirea lui e să ușureze cercetările aerologice, meteorologice și radiotelegrafice.

Înștițare. Adunarea ambulantă în legătură cu espoziția 59 a stuparilor germani — austriaci și ungari — să va ținea în urma convocării domnului Ministru de agricultură în **Pozsony** din 25—30 Iulie a. c. st. n.

Faptul, că mierea din țara noastră a secerat laude la espoziția din Bodenbach și Berlin, și stupăritului i-s'a atribuit înalta recunoștință din partea juriului, ne îndeamnă, că cu atât mai mult să arătăm aici la noi în Ungaria progresul mare în acest ram nobil. Deci să ne ținem de datorință a contribui cu produsul albinelor noastre la reușita splendidă a espoziției ținândă și totodată prin participarea în număr cât de mare adunarea de ambulanță.

Cu conducerea și aranjarea atât a espoziției cât și a adunării ambulante e încredințat Dl Valló János, profesor de agricultură al cercului Pozsony, sediul în Pozsony (Duna utca 13).

Apicultorii, cari doresc informațiuni mai detaliate atât pentru adunarea ambulantă cât și pentru espoziție, să se adreseze domnului susnumit: Valló János.

Bibliografie.

Amvonul Nr 12 conține: Jubileul societății clerului român „Ajutorul“. Biserica Basarabiei. Cuvânt la 30 Ianuarie, s. trei erarhi: Vasile, Grigorie și Ioan. Situația bisericilor. Ce este omul? Bugetul societății clerului român „Ajutorul“ pe 1914—1915. Informații.

Cosinzeana Nr. 14 conține: Cătră tinerime. Spre înviere. Gornistul. Abdul Hamid în chioscul Yildiz. Rânduri mărunte. Un boer original. Nevăstică de o zi. Bolnav (poezie). Ce-ai făcut? Ali Kadâr. Crima lui Sylv. Bonnard.

Antialcoolul Nr 10, 11 are: Alcoolismul și cerșetoria, S. Nădejde. Din doleanțele viticultorilor, St. Al. Brătescu. Lupta împotriva alcoolului, Tr. G. Stoenescu. De s. Nicolae, S. Nădejde. Alcoolismul la femei, Minerva. Semne bune, Gh. Șterba. Tămăduirea unui bețiv, P. Ștefănescu. Trutzbüchlein, Fr. W. Stilke. Din catehizmul Bunului Templier. Însemnări mărunte, Em. Popescu. Mortalitatea cărciumarilor, Aur. Ionescu. Dela Bunii Templieri, Sărbarea „Bunilor Templieri“, Minerva. Din considerațiuni asupra prevenirii accidentelor, M. Sanielevici. Lămuriri în legătură cu o traducere, Un abstinent. Alcoolismul, un studiu de Dr G. Gruber, Em. Popescu.

Licitațiune minuendă

Pe baza încuviințării Venerabilului Conzistoriu diecezan ddo 22 Martie a. c. Nr. 2182 E ex 1914 să escrie licitațiune minuendă pentru renovarea bisericii — facerea de nou a corului, blănirea și acoperirea turnului cu tinichea de fier ținuit și alte reparaturi esteriore — din comuna **Ezeres**, protopresbiteratul Boșca-montană.

Prețul de esclamară pentru toate lucrările e 5187 cor. 10 fil.

Licitațiunea să va ține în 20 Aprilie (3 Maiu st. n.) la 2 p. a. în școala confesională locală, la care să admit numai măestri cvalificați, având a depune vadiul de 10% din prețul de esclamar.

Planul și specificațiunea speselor să pot vedea în orice zi la oficiul parohial.

Comuna bisericească își rezervă dreptul a preferi la predarea lucrărilor de renovare dintre licitanți pe acela, în care are mai bună încredere, fără privire la rezultatul licitațiunei. Diurne și spese de călătorie nu acoardă nimănu.

Întreprinzătorul e îndatorat a reboșia comunei bisericești speselē pentru plan și specificațiunea speselor și va suporta speselē de colaudare.

Contractul încheiat va fi deobligator pentru întreprinzător îndată după subscriere, iar pentru comuna bisericească numai după aprobarea prin Venerabilul Conzistor diecezan.

Ezeriș din ședința comitetului parohial ținută la 25 Martie 1914.

1—2

Comitetul parohial.

Concurse.

Pentru îndeplinirea definitivă a postului de învățător dela școala confesională gr. or. rom. din **Birna**, tractul protopresbiteral al Făgetului, să publică concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia diecezană“.

Emolumentele împreunate cu acest post sânt:

1. Salar în bani gata 400 cor.
2. Pentru conferință 10 cor.
3. Adunarea generală 20 cor.
4. Pentru scripturistică 10 cor.
5. Pentru lemne pe seama învățătorului 20 cor.
6. Dela înmormântări 40 fil., cu liturgie 1 cor.
7. Locuință liberă în edificiul școalei cu grădină de un juger având învățătorul să solvească contribuția.

Pentru întregirea salariului la marimea fixată de lege comuna bisericească a cerut ajutor dela stat.

Recurenții, cari doresc a ocupa acest post, au a-și subșterne recursul adresat comitetului parohial din Birna Prea On. Oficiu protopresbiteral gr. or. român din Făget, comitatul Caraș-Severin, având cu prealabila încuviințare a Prea On. Oficiu protopresbiteral a se prezenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în sfânta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, dar nu în ziua de alăgere.

Birna în 5 Februarie 1914.

2—3

Comitetul parohial.

În conșlegere cu mine: *Sebastian Olariu*, protopresbiter.

Pe baza încuviințării Venerabilului Conzistoriu diecezan ddo 2 Decemvrie anul 1913 de sub Nr. 8587/B. 1913 să escrie concurs pentru ocuparea postului de capelan pelângă parohul Ioachim Dabici la parohia de clasa a III-a din **Forotic**, protopresbiteratul Oraviței, cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană“.

Venitele împreunate cu acest post sânt:

1. $\frac{1}{3}$ (a treia) parte din sesiunea parohială constătătoare din $1\frac{1}{2}$ sesiune, 45 jugere și $1\frac{1}{2}$ locuri intravilane, și anume: 8 jugere din „Solovan“, 4 jugere, „dulpe Culme“, 3 jugere livadă „din Dos“ și $\frac{1}{2}$ din intravilanul de lângă școală.

2. $\frac{1}{3}$ (a treia) parte din toate venitele stolare, după stola uzuată, precum și din cele accidentale.

Dările va avea a le solvi în măsura în carea folosește venitele.

Reflectanții sânt poștiți a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sânta biserică, pelângă încuviințarea Prea On. Domn protopresbiter, iar recursul a să subșterne Prea Onoratului Oficiu protopresbiteral în Boksánbánya (Bocșa montană), adresat însă comitetului parohial.

Forotic din ședința comitetului parohial ținută la 29 Decemvrie st. v. 1913.

Pentru comitetul parohial:

Traila Manciu,

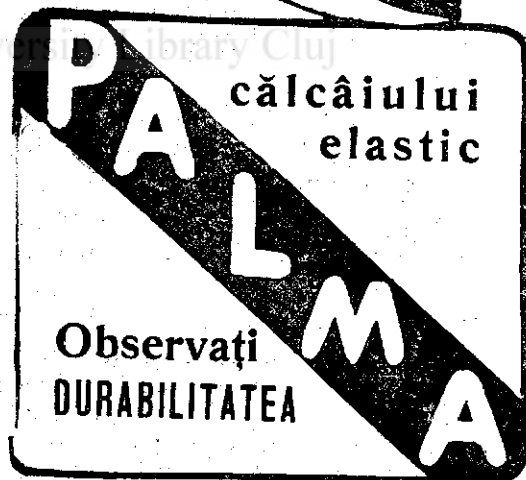
notar.

3—3

George Popovici,

președinte.

În conșlegere cu mine: *Mihail Gașpar*, protopop.

CHEAG

pentru închegarea laptelui
făcut din rânză de miel și vițel

Să capătă la:

PÁLFI MÁRTON, KARÁNSEBES.

7—

...

La cerere trimite prețcurent gratis și franco,
precum și îndrumarea pentru folosire.

